

voltak oly nagyértékűek, vagy ritkák, — de számunkra rendkívüli volt a jelentőségük. A hazai irodalomban 1882-ben még nyilvántartott — s azóta ismeretlen helyen lappangó mindkét ősnymotatványt még a XV. században magyar miniátorok díszítették, sőt szignálták. — A hazai kódexek és ősnymotatványok védelmére elsősorban ezeknek rendszeres feldolgozása és nyilvántartása volna szükséges.

BERKOVITS ILONA.

Kozocsa Sándor: *A Hűség diadalmának első kidolgozása*. Bp., 1940. 83 l. (Irodalomtörténeti Források. Szerk. KOZOCSA SÁNDOR. 1.)

KOZOCSA SÁNDOR nagyjelentőségű sorozatot kezdeményezett, amikor e vállalatba belefogott. Vannak elsőrangú történeti forráskiadványaink, arra azonban nem igen gondolt senki, hogy az irodalomtörténet korszerű műveléséhez is föltétlenül szükséges olyan műveknek gondos, tudományos kiadása, amelyek nélkül egy-egy írói egyéniség, vagy kor arcát világosan nem láthatjuk. Egyetlen ilyenyszerű sorozatunk a VAJTHÓ LÁSZLÓ szerkesztette „*Magyar Irodalmi Ritkaságok*“, melynek számtalan kötete bizonyítja nemcsak iskoláink áldozatkészességét, de az ilyen közlemények szükségét is. Tekintve azonban, hogy a *Magyar Irodalmi Ritkaságok* kötetében az ifjúságnak legalább is túlnyomó részben kell munkát vállalnia, nem kerülhet sor olyan művek kiadására és tudományos gondozására, amelyek az ifjúság szellemi lehetőségeit, tanultságát meghaladják. Mert, ha a tanár végzi e munkát, a pedagógiai cél erőteljesen szenved miatta.

Nem kell tekintettel lennie az ilyen szempontokra KOZOCSA SÁNDOR sorozatának, amikor a kiadó önmaga munkájáért vállalja a felelősséget és a nehéz feladatot megfelelő személy oldhatja meg. A jelen füzet mintaszerű szövegkiadása mutatja, hogy mennyire szükség van az „*Irodalomtörténeti Forrásokra*“. A kiadó bevezetése mintaszerű forrástanulmány és közelebb visz VÖRÖSMARTY MIHÁLY géniuszának ismeretéhez. Egy-egy mű első kidolgozása rendkívül mély belátást enged az író műhelyébe, alkotó lelkének milyenségébe és munkamódszerébe. A végleges szöveget igazán csak az alakuló tárgyon keresztül lehet értékelni, sőt megérteni is, mert az alkotó gondolatának irányát megadja az egyetlen lehető értelmét az alkotásnak. Különösen áll ez a „*Hűség diadalmá*“-ra, mely mintegy előtanulmánya VÖRÖSMARTYnak nagy művéhez, a „*Zalán futása*“-hoz. Ami már bizonyos benne, az a nyelv hallatlan ereje és hajlékonysága és könnyed készség a hexameteres formára. A bevezetés mindenben megfelel a szövegkiadás gondosságának, minden, sokszor apró, kérdésre rávilágít és teljessé teszi előttünk a mű képét. A kiadó-szerkesztőt, akinek már megjelent hasonló természetű tanulmánya és szövegkiadása (A Za-

lán futásának első kidolgozása), nemcsak elismerés illeti meg áldozatkész vállalkozásáért, de megérdemel minden erkölcsi támogatást az irodalomtörténet művelői részéről. Az *Irodalomtörténeti Források* sorozata előtt olyan sok feladat áll, és szerepe annyira hézagpótló lehet, hogy kívánni kell: ennek a sorozatnak is akadjanak mecénásai, mint ahogy az említett másik kiváló sorozatot is a közületek áldozatkészsége tartja fenn.

KARDOS TIBOR.

A *Zentralblatt für Bibliothekswesen* 1940. évi 5—6. füzetét külön díszes borítólappal ellátva, mint GUTENBERG-emlékfüzetet adta ki, a könyvnyomtatás feltalálásának ötszázadik évfordulójára. A terjedelmes füzetben közölt és egytől-egyig GUTENBERGGel, vagy más ősnymodászati kérdésekkel foglalkozó tanulmányok egységbefoglalására EUGEN STOLLREITHER írt a jubileumi számhoz bevezetést. Ebben rövid áttekintést nyújt a nyomdászat történetének főbb eseményeiről és problémáiról, megemlíti a legelső kutatókat, akik GUTENBERGGel és találmányával foglalkoztak, ismerteti a különböző korok folyamán uralkodott, sokszor teljesen ellentétes felfogásokat GUTENBERG egyéniségéről, hangsúlyozza sok ősnymodásattörténeti megállapítás kétségbevonhatóságát és körvonalazza a kutatás számára a jövőben követendő irányelveket.

Az első tanulmányban RUDOLF JUCHHOFF azt vizsgálja, hogyan változott az idők folyamán a felfogás GUTENBERG találmányára, munkásságára és ennek egész jelentőségére vonatkozólag. Egyes kutatók minden kolofónnélküli ősnymodatványt neki tulajdonítottak, mások viszont mindent el akartak tőle vitatni, sőt nemcsak a 42-soros bibliát, hanem még a feltalálás dicsőségét is. Ezt a sok ellentétes véleményt igen helyesen azzal magyarázza, hogy bár a könyvnyomtatás történetére vonatkozólag ismereteseek bizonyos adatok, azok mégis annyira homályosak, hogy teljes bizonyossággal nem sokat lehet belőlük megállapítani. Fejtegetései során általában SCHWENKE, RUPPEL, THIEL és HUPP megállapításait fogadja el helyeseknek, ugyanúgy, mint a legtöbb ősnymodatványkutató, köztük FITZ JÓZSEF is.*

A következő, igen jelentős tanulmányt CARL WEHMER írta az ősnymodatványkutatás történetéről és mai állásáról. A fogalmak tisztázása után kifejti, hogy mi a célja és értelme az ősnymodatványkutatásnak: ez a tudományág elsősorban szerves része a nyomdászat-történetnek, másrészt fontos szerepe van az írástörténeti kutatás szempontjából is, végül pedig abban rejlik legnagyobb jelentősége, hogy

* FITZ JÓZSEF: Gutenberg. Budapest, 1940. (Hungária-könyvek 7.)